

Силабус
навчальної дисципліни
Вступ до мовознавства
2021-2022 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (українська мова і література)»

Спеціальність 014 Середня освіта
Галузь знань 014.01 українська мова і література
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Викладач Ганна ВУСИК
Посилання на сайт <http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-ukr-mova/composition-kaf-ukr-mova/vusik/>
Контактний телефон 0501636586
E-mail викладача: hanna.vusyk@gmail.com
Графік консультацій субота, 11.00-12.00, ауд. 206, корпус БДПУ 56

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90 2 семестр – 3/90	16 2 семестр - 16	14 2 семестр – 14	60 2 семестр – 60	2 семестр – залік

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: мова, мислення, семіотика, письмо, методи дослідження мови.

Мета та завдання курсу:

Метою курсу «Вступ до мовознавства» є опанування лінгвістичної теоретичної бази, набуття студентами знань щодо основних загальнолінгвістичних проблем, формування цілісних уявлень про лінгвальну діяльність, мову і мовлення.

«Вступ до мовознавства» – пропедевтичний курс в системі мовної підготовки студентів філологічних факультетів, який допомагає студентам опанувати основні поняття і методи науки про мову, отримати уявлення про мовознавство як систему наукового знання про мову в складі філології та передбачає розгляд методології мовознавства як гуманітарної науки, основних напрямів і перспектив фундаментальних і прикладних досліджень мови. Зміст дисципліни охоплює розгляд: 1) місця мовознавства в системі філологічних дисциплін; 2) предмета мовознавчого дослідження; 3) методології мовознавства; 4) теорії наукового і практичного застосування науки про мову.

Міждисциплінарні зв'язки реалізуються зі вступом до спецфілології, лексикологією, історією літератури країни, мова якої вивчається.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:**

- основні загальні й часткові проблеми мовознавства як науки;
- основні методи лінгвістики, сутність і принципи порівняльно-історичного методу мовознавства, основні його поняття, генеалогічну й типологічну класифікацію мов;
- сутність природи мови, біологічні, релігійні, психологічні, соціальні теорії виникнення та походження мови, теоретичні основи взаємозв'язку розвитку і становлення мови із типом суспільно-економічної формації, функції мови;
- поняття структури і системи мови, лінгвістичного знака, парадигматику мовних одиниць та їх синтагматичні відношення у мовленні, суть проблеми співвідношення мови і мислення, мови і мовлення; етапи становлення та розвитку письма, графічних алфавітних систем, принципи орфографії, орфоєпії та спеціальних форм письма.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти:**

- з'ясовувати роль і значення методологічних засад у науці про мову, використовувати основні методи науки при аналізі мовних явищ, вміти визначати місце мов світу в типологічній (морфологічній) та генеалогічній класифікаціях мов, аналізувати особливості мов індоєвропейської, фіно-угорської, тюркської, семіто-хамітської, китайсько-тибетської мовних сімей;
- мотивувати й обґрунтовувати теоретичні погляди лінгвістів та філософів на природу й сутність мови, пояснювати прикладами положення про те, що мова виконує комунікативну функцію, є засобом пізнання та мислеформування, вказувати характерні риси факультативних функцій, коментувати явища мовної інтерференції, субстрата, суперстрата, адстрата в конкретних мовних ситуаціях різних типів суспільства на різних етапах їх розвитку;
- з'ясовувати на прикладах місце мовних знаків у системі мови та особливості вживання таких одиниць, як звуки, слова, словосполучення, речення у мовленні.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	
Програмні результати навчання	
Вступ до мовознавства	
ЗК 1	Здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).
ЗК 2	Здатність до особистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціально компетентність).
ЗК 3	Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).
ПК 1.1	Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою.
ПК 1.2	Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти (мова національної меншини України).
ПК 1.4	Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння та навички учнів.
ПК 1.5	Здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетентності в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.
ПК 1.7	Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови в закладах середньої освіти, практиці навчання української мови.
ПК 2.1	Здатність моделювати зміст навчання української мови відповідно до обов'язкових результатів навченості учнів.
ПК 2.2	Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей, засобами української мови.
ПК 2.4	Здатність добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання української мови.
ПК 2.5	Здатність розвивати в учнів критичне мислення.
ПК 2.6	Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів з української мови на засадах компетентнісного підходу.
ПК 2.7	Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів засобами української мови.
ПК 2.8	Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах українською мовою, володіти методикою розвитку мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.
ПК 12.1	Здатність здійснювати оцінювання й аналіз результатів навчання учнів з української мови.
ПК 12.2	Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювати результатів навчання з української мови.
ПК 13.1	Здатність використовувати інновації в навчанні української мови.

Зміст курсу:

Тема №1. Мовознавство як наукова дисципліна. Специфіка науки про мову. Предмет, об'єкт і завдання курсу "Вступ до мовознавства". Виникнення мовознавчої науки. Основні етапи лінгвістичних досліджень. Загальне і часткове мовознавство. Теоретичне та прикладне мовознавство. Зв'язок мовознавства з іншими науками. Характеристика методів мовознавства.

Тема №2. Мова і мислення. Мислення (міркування): визначення й особливості. Діяльність і мислення. Структура мислення. Правильні та неправильні міркування. Поняття про логічну помилку. Логічна форма міркування. Види мислення. Типи мислення. Роль внутрішнього мовлення у мисленні людей. О.О. Потебня. Співвідношення мови і мислення.

Тема №3. Мова як знакова система. Семіотика – наука про знаки. Поняття про знак. Види мовних і позамовних знаків. Структура знакового процесу. Виміри і рівні знакового процесу; закономірності розвитку письма.

Тема №4. Походження і розвиток письма. Доісторичний стан мови. Лінгвістична палеонтологія. Причини інтересу вчених щодо спроби простежити походження мови. Найважливіші гіпотези про походження мови. Закономірності розвитку мов. Мова як засіб міжнаціонального спілкування. Штучні міжнародні мови.

Тема №5. Класифікація мов світу. Принципи класифікації мов світу. Генеалогічна класифікація мов. Морфологічна (типологічна) класифікація мов.

Тема №6. Походження письма. Основні етапи розвитку письма. Предметне письмо. Піктографічне письмо. Ідеографічне письмо. Фонографічне (звукове) письмо. Виникнення й розвиток письма у східних слов'ян. Історія української писемності. Графіка. Принципи орфографії. Технічний спосіб документування. Цифри та комп'ютерні системи запису як специфічні види писемності. Кодування інформації та класифікація знаків.

Тема №7. Структурно-системний характер мови Позиції фонем, фонологічна система мови, її змінний характер, фонетичні зміни та фонетичні закони. Лексичне значення. Слово і поняття. Проблема класифікації слів: за значенням; за сферою вживання; за стилістичною диференціацією; з погляду активного й пасивного вживання. Слово в лексико-семантичному полі: синоніми, антоніми, омоніми й пароніми.

Методи навчання: впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, метод проблемного викладу матеріалу), робота з художнім текстом, метод бесіди, комп'ютерна підтримка навчального процесу.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання роботи,** які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** списування під час контрольних робіт та заліків заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Через об'єктивні причини (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного та підсумкового контролів і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі заліку.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
--------------	---	------------------------------------	-------------------

Поточний контроль		100	100
Практичні заняття	100		

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	задовільно	добре	відмінно
Практичне заняття 1	3	6	9	14,3
Практичне заняття 2	3	6	9	14,3
Практичне заняття 3	3	6	9	14,3
Практичне заняття 4	3	6	9	14,3
Практичне заняття 5	3	6	9	14,3
Практичне заняття 6	3	6	9	14,3
Практичне заняття 7	3	6	9	14,2
Максимальна кількість набраних балів	21	42	63	100

Таблиця 3. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
39-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
32-38	добре		B (добре)
26-31			C (добре)
21-25			D (задовільно)
14-20	задовільно		E (задовільно)
8-13	незадовільно	не зараховано	FХ (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-7	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 4. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю

90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57	задовільно		E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FХ (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Основні

- Вступ до мовознавства : підручник / І. О. Голубовська, С. М. Лучканин, В. Ф. Чемес та ін. ; за ред. І. О. Голубовської. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 320 с.
- Вусик Г. Л. Вступ до мовознавства : навч. посібник для студ. ВНЗ / Ганна Вусик ; Бердян. держ. пед. ун-т, Ін-т філол. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. 358 с.
- Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
- Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: посіб. Київ-Одеса : Вища школа, 2006. 210 с.
- Кодухов В. И. Введение в языкознание : учеб. пособ. Москва : Просвещение, 1979. 410с.
- Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Київ : Академія, 2004. 295 с.
- Реформатский Л. А. Введение в языковедение Вступ до мовознавства : навч. посіб. Москва : Просвещение, 1979. 540 с.
- Ющук І.П. Вступ до мовознавства. К., 2000.

Додаткові

- Булаховський Л. А. Питання походження української мови. Київ : Рад. школа, 1956. 450 с.
- Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : «Пульсари», 2004. 398 с.
- Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних вчень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови : посібник. 2002. 283 с.
- Донець Л. С., Мацько Л. І. Вступ до мовознавства : практикум. Київ : Вища школа, 1989. 198 с.
- Кондрашова А. М. Звуки и знаки. Звук и значение. Москва : Наука, 1989. 230 с.
- Левицький Ю. М. Мови світу. Львів, 1988. 440 с.
- Мазуркевич Л. В. Вступ до мовознавства. Київ : Вид-во НАУ, 2002. 40 с.
- Мельничук О. С. Методологічні пошуки в нових підходах до висвітлення мови. Мовознавство. 1991. No 3. С. 3–11.
- Скаб М. С. Вступ до мовознавства. Практикум : навч. посібник. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2012. 103 с.
- Реформатский А. А. Введение в языкознание : хрестоматия. Минск : Вышэйшая школа, 1984. 250 с.
- Царук О. В. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 1998. 345 с.

Інтернет-ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)
3. Лінгвістичний портал MOVA.info <http://www.mova.info>
4. Wikipedia. <http://www.wikipedia.org>
5. Український лінгвістичний портал <http://www.ulif.org.ua/ulif/>
6. Портал української мови та культури <http://slovyk.net/>